

Al nómmer nuvanta

Una vólta, quand a sintèven dîr che "al tël al sbactèva e i l an purtè al nuvanta ...", la frès la n avèva bisâgn d inciónni spiegaziàn: al nuvanta ed Sant Isî l èra l indirèzz dal manicòmio, par méi dîr, *dell'Ospedale Provinciale Roncati*, intitolè a cal mèdic ch'al dé una dignità umèna a chi pôver malè ed tant ân fà.

Al dîs acsé che una vólta i demént i èren tgnó praticamânt cme in parsân in zêrt lochèl dal Sant'Àursla. Ai 12 ed setâmmber dal 1867, ed nòt, al profesâur Ronchèti, al i mité in fila e pò, con i infarmîr ch'i i tgnèven d'òc', al travarsé tóttâ Bulagga in tèsta a sta bèla procesiàn e l andé a ocupèr i camarón vûd dl ex cunvânt ed San Žvân Batéssta, in Sant Isî, che dal 1869 al dvinté al *Manicomio Provinciale di Bologna*. Tótt quasst par dîr che incû, cal nómmer acsé famâus pr i bulgnîs d una vólta, i l an tgnó quèsi arpiatèr drî da un divièt ed sòsta, gnanc al fòss una vargâgna...

F. C.

Crònaca d una matérina ed pòra

Prémma pèrt

Crevalcôr, al sî e mèz di ventnòv ed mâz dal 2012 - Par cal galàtt dla vsèina, tanti vòlt mandè a cal pajais

parché ala matérina an t lâsa brîsa dur mîr, a scumétt che adèsa a srènn tótt dispòst a fèr una culatta par catèri, in pòst ed furmintân avelenè, la miâura pastûra. Con i sù vèrs stamaténna as fà vgnîr in amânt che la vétta la n é brîsa acsé bróttâ, sâuratótt dâpp ch'l'é stè viulintè da una scòsa ed zènc grèd e nôv dla Schèla Rîchter. Dâpp ala bòta di vént ed mâz, ch'l'à scunvòlt pèrt dl'Eméggia, ai èren turnè int âl nòstri cà, anc se la tèra l'èra andè d lóng a scusèr. Mo âl scòs, anc se brîsa piavsavvli, âli èren pûr sânpèr un sagn che al muvimânt l èra drî a calèr. Dâpp che par socuânt dé ai èren vanzè fòra d'in cà, spezialmânt ala nòt, l èra bèl turnèr a sènter i sòlit armûr dal cundumènni, quî ch'i s sènten al prinzèppi d un nôv dé. Par mé la giurnèta la srèv tachè con un pôc ed lavurîr int l ôrt e pò con una bèla cavalchè con la mî Colnâgo bianca.

Al sèt zîrca - Dâpp avair avó la cunfairma che a purtèr al nòster anvedén Dagnèl al Nîd ai andarà l'Anna, mî mujêr, a vâg zâ in cantérina par méttur i pâgn da urtlân. La Colnâgo l'um guèrda quèsi gelâusa.

Al sèt e mèz zîrca - La matérina l'é stupannda. Al zîl l é una caparèla zelèsta, iluminè dal sâul ch'al vén só. L é al tãnp dla còlta dl'arvajja. Ai vòl pazènzia e òc' par dlîzer âl curnacc' bèle prânti, osia qualli pió gånfi e sòdi. Dâpp ai é da runchèr la tèra d atâuren al pianténni di pundôr e dâl mlaranzèn e, par finîr, la sòlita adacuè generèl.

Ali òt e quaranta zîrca - Al tãnp al pâsa pròpi in fûria, squèsi l avèss un apuntamânt ch'an s pôl brîsa scansèr. In vatta al purtân dal palâz a incânter l'Anna con Dagnèl in brâz.

- T an catarè brîsa da parchegèr, i an spustè al marchè dal zãnter al Pèrc Nòrrd... A pòs cunpagnèrùv mé con la Panda!

Ali òt e zincuantazènc zîrca - A tâuren a méttèr la Panda in garâg'. Ai ò fûria parché a vói andèr fòra con la bîci, mo Pîno e la Marî i én drî a pulîr âli ajòl, a m afairum un mumânt a fèr âl sòliti dâu ciàcher.

Al nôv e dû (a inpararò dâpp ch'âli èren âl nôv e dû minûd) - Fenalmânt a

sân in cantérina par la vestiziàn inver-sa, mo a n fâg brîsa in tãnp a tachèrta. Tótt int na vólta incòsa al tâca a vibrè con viulânza. Al n é brîsa un tranbalèr normèl, cme quand ai pâsa un câmion par la strè. L é al mânn d intîr che int una fraziàn ed secânnd al dezid d arbaltères. A n arîv brîsa d âura ed stèr in ecuilèbbri, a m sãn d'atachèr a quèl, st mântèr ch'a vadd la fnistrérina dla cantérina spustères in zà e in là. Ed bòta un prilân e un'ingâssa i um ciâpen al stâmmg, sfidând la mî resistânza. In cal mântèr dâl butèlli ed vén i én drî a saltèr in tèra dala scansî. Al sò inpât con al pavimânt al n é gnînta in cunfrânt al vèrs bestièl ch'vén só da sâtta tèra. A n avèva mâi sintó un quèl acsé, ch'l um fà vgnîr la pèl d ôca. Al pèr al lamânt e int l istass tãnp al tariânf d una bîstia salvâdga ch'la vójja sbrindlèr la grâssta dla tèra che dal mièra d ân la la tén parsunîra. Un quèl ch'a n sò brîsa definîr l um ciâpa: incusiânza? Terâur? O sâgna drî a insugnèrum? A sènt d n èser pió mé, alâura, con un sfòrz fòra ed misûra, a zairc ed scapèr fòra, in dôvv a spèr che la lûs dal dé la m ajûta a turnèrum a catèr. Quand arîv int al curtil l é finè incòsa. Quant tãnp srèl pasè? Vént, trãnta secónnd? La prémma parsânna ch'a vadd, ed d là dala ramè, l'é la padrânna dal gâl. L'â i ûc' spiritè:

- L'é stè pió fòrta che cl'ètra!- La ripèt ed cuntènnuv, st mântèr ch'la guèrda i mùr dla sò cà. D istènt anca mé a guèrd in só, i mùr dal mî palâz. A m sènt cme inbazurlé, con chi èter ch'i stan int al palâz a s guardân cme s'a n s cgnusèssen brîsa. A un zèrt pònt a sènt quèl ed difarânt sâtta al pâ manzén, a guèrd: am amanca la schèrpa!

Al nôv e dîs zîrca - A zairc d arciamèr la mânt a fèr un sfòrz: - *Alâura, cus'èni i quî t é da fèr?*

A n arîv brîsa d âura ed méttur in fila quèl ed lògic. Pò, fenalmânt, al mî zarvèl, cme un vídèdo, l um fa vâdder che, sâul vént minûd prémma, avân purtè Dagnèl al Nîd. Ecco al prémm quèl da fèr! Quall, e gnînt èter!

Renzo Fantoni

(trad. in bulgnais dala Nócchia d Bastèl)

Al dialàtt

La mî manî pr al dialàtt a l'ò ciapè al dé d Nadèl ed dû ân fâ in cà dala Morèna. Tótt i ân, con la sô sòlita acuglianza, l'invîda vént o trânta sù amîg par stèr un pô insàmm e par finîr ed rinpîr la panza, bèle péna pèra pr al dsnèr fât a mezdé. Ognón al zairca ed stèr indrî con âl purziàn, mo un pô parché la ròba l'é bôna, un pô pr an fèr un parmèl ala Morèna, tótt i dan un ètra gran sludrè.

Ala fén dla zanna, e dâpp avoir bvò i digestîv, ognón al tén un cuntàgn difarânt: chi và d lóng a ciacarer con tótt la tèvla sgunbiè, in mèz al butèlli, ai piât pén d arsói e ai Brustulén americàn ch'i se spargójjén dapartótt, chi an s lîva brîsa só dala tèvla e al tén i ûc' avèrt sánza dèr séggn ed vétta, chi invèzi al se strâmmna par la cà in vatta a ón di tant divàn, par zarchèr ed fèr gabanèla. Mé, cla sîra lé, a m sán azachè int un divàn ed banda da Carpàn, ch'al durmèva dla gròsa.

Am é capitè ed trèr un oc' sâura a un giornalén ch'l'èra in vatta a un tavlén lé ed banda, a l'ò tòlt só e ai ò tachè a lèzer con na gran atenziàn: l'èra al giornalén ed Carpàn, scrètt in dialàtt, "Al Pânt dla Biànnda." Mé, ch'a stâg a S.Rafèl e a sán un pô fòra dal gîr, a n savèva gnént ed sta asociaziàn, acsé, raiga dâpp a raiga, am s é avèrt un mànn d scgnusó. A l'ò lèt tótt con un pô ed dificolte, mo vést che al dialàtt l'é la lãngua ch'ai ò druvè fén a quèngg' ân, a sán riusé a gòdrum chi racuntén.

Quand Carpàn l'à avèrt un oc', ancâura inmé dala digestiàn, mé ch'a l'cgnóss da quand a Bùdri ai èren anc cínno insàmm (par la verité ló l'à dû o trî ân manc che mé, mo la sô fãza la m'èra avanzè stanpè int la memòria), ai ò tachè a fèri dâl dmand. Ló l'é stè dimónndi comprensîv e avàn fât quâter ciâcher só Bùdri, mo sâuratótt sâura al dialàtt.

Prémma d andèr a cà, la Morèna, ch'l'avèva sintò i nûster dscûrs, la m'à inprastè al vocabolèri e anc quâtr o zénc lîber in dialàtt, digàndum:

- *S'i t sèrven, a t i dâg vluntîra, t am i darè indrî pò quand i n t sarviràn pió* - e par zóna la m'à prumèss ed mandèrum, par vî *email* tótt la sèrie di giornalén stanpè fén dal cminzéppi.

Quand dû o trî dé dâpp ai ò tachè a lèzer tótt chi nómmer vîc', pian pia-

nén, a m sán apasiunè, fén a entusiasmérum pr al nòster bèl dialàtt che adès a lèz quèsi con la stassa fazilitè dl itagliàn. Scrîvrel invèzi, l'é tótt un èter pèr ed màndg. Defâti adès int la mî tèsta am frólla solamânt di pinsîr in dialàtt, mo quand as trâta ed métrr a pòst tótt chi azént in vatta âl vuchèl, bisâgna ch'a vâga a cuntrulèr paròla par paròla, se nâ a i scâi sãnper.

Da tant tânp mé ai ò la pasiàn ed scrîver di racuntén, acsé tant par fèr quèl e quand a m sán avsinè un'ètra vòlta al dialàtt, a m sán détt: "*Dâi, prôva bân a tradûser in dialàtt tótt chi pzulén ch'i én lé da una vétta.*"

Grâzie ai lîber dla Morèna a sán riusé a fèr quèl, mo ai ò sóbbit capé ch'am vlèva anc una gramâtica, pr an scrîver dâl bujèt. Una vòlta cunprè una bèla batrî ed lîber, adès i risultè i tâchen a vgnîr, (sánza fûria però, parché l'etè l'é qualla ch'l'é, e la memòria la và es la vén). Quand a sán lèbber da di ètr inpèggn, a m òcup dla scritûra dâl mî stòri in dialàtt, e a sán bân ed stèr al conpiûter dâli âur e âur. Par chi a scrîv? Mò, a n al sò gnanca mé, vést che in cà mî, inción dscârr in dialàtt. Mî mujèr al le capèss, mo la n'é brîsa bôna ed lèzrel, mî fiôla la capèss una quèlca paròla, mo la fâ fadîga a métrr insàmm al sãns dâl frès, pr i mî anvodén l'é una lãngua scgnusó, i mî amîg i én pôc interesè, acsé a scrîv solamânt par mé, par la sudisfaziàn ed vâddrel scrètt sâura a un fujàtt ed chèrta e quand a n i srò pió, incôsa al vgnarà sfrunblè int al ròssc! Par furtóina che cla sîra ed Nadèl, dscurând con Carpàn am véns in amânt ed prupârri la letûra d un mî pzulàtt scrètt tant tânp prémma. Ló al le lizè e as vadd ch'ai piasé, parché al s ufèrs ed publichèrel int al sô giornalén, acsé al mî pzulén "Balîlla", al véns publichè int al nómmer 119 sâtta al mî nóm, mo con la traduziàn ed Carpàn. Sprunè da tanta cunsideraziàn, da cla vòlta che lé, ai ò zarchè ed migliurèrum, utgnând un quèl risultè pasâbil e ala fén, ògni tant, anca mé (con âl coreziàn ed Fausto e d Bertén d Sèra) a sán in cla scuadratta ed chi dîs o dâgg' ch'i scrîven int al giornalén "Al Pânt dla Biànnda", acsé, tótt quí ch'i én abunè, i m pòlen lèzer e mé ai ò utgnó quall ch'a vlèva!

Renzo Bovoli

Evîva al prugrès

A sán ai prémm ed dsãmber vèrs âl sî dal dâpp-mezdé, mo a psán anc dîr sîra parché stra la stasân e l'âura leghèl l'é bèle bûr da un pèz. Al cafà ormâi tótt i zûg i én finè e ai é avanzè sâul dû int un tavlén ch'i fan na dscârga a sbarazén. Prémma d avières vèrs cà al custómma afarmères par quâter ciâcher, tant par fèr vgnîr âura ed zanna, e pian pianén la cunpagnî la se dsfâ.

Medéo e Dèlmo i van al banc a tòr la cecolèta che i an vént, come al sòlit, dâpp avoir ciapè, come al sòlit, di gran nóm tipò *bovinelli*, *bozuzzi* e, cèr e natt, *busón*; mo la verité l'é che lâur dû, a zughèr al chèrt, i én pròpi brèv; i fãurmen una còpia inbatèbbil a brèsscla e trisèt e anc a otzânt. Se âl chèrt âl van divîsi a metè, Medéo e Dèlmo i vénzen ôt vólt sâura dîs parché i an méss insàmm una gran intaisa e in pió, beèt lâur, i an ancâura una memòria formidâbil.

Con la sô bèla cecolèta in bisâca i van vèrs cà insàmm dâto ch'i stan int al stass palâz e, come sãnper, i ciacâren in cunfidanza e sinzeritè dal mumânt che i s cgnóssen fén da quând i èren cínno.

- *Al sèt, Dèlmo, che la Luzî la dîs ch'a i farò vgnîr al diabèt a fòrza ed fèri magnèr dla cecolèta? Stasîra però l'é stè pió dûra dal sòlit: i èren piotòst bôn i ùltum dû ch'avân incuntrè.*

- *T è rasân, Medéo, as é pròpi tuchè ed badèr lé! Però ai é pió sudisfaziàn a dèr la pèga a dí bôn.*

- *Èt vést quand avàn fât la dscârga? I èren tótt lé d atâuren al nòster tavlén: avàn dè spetâcuèl!*

- *Adès lasân pèrder âl chèrt, parché a t vói dmandèr un quèl delichèt e personèl: té, qué ultimamânt cum vèt? Mé ai ò l'inpresiàn ch'a i séppa quèl che an và brîsa pr al sô vèrs: fòrsi a m sbugliarò, però... però...*

- *Csa vût mâi, chèro Dèlmo, i ân purtròp i pâsen e a in avàn bèle méss insàmm stantôt; té t al sè, t î dla mî clâs. Par furtóina la tèsta l'é ancâura bèla lósstra, par d fòra e par dânter e, ringraziând al Sgnâur, anc al còr e i cardinzén i viâzen pr al sô vèrs. Purtròp, da socuânt mîs l'é par d sâtta che a sán pròpi cme un ragazòl: defâti a m péss adòs! L'é par vî dla pròstata ch'l'â pèrs la sô funziàn, acsé almanc*

al m à détt l urôlog... A propôsît: al sèt che quand al m à visitè, cal brótt dsgraziè al m à infilè un dîd só pr al cûl? "Questa é la prassi metodica", al m à détt quand a m sãn lamintè. As prévv pruvèr ed fèr l'operaziàn mo al pèr ch'ai séppa di résschi, e alâura, pr adès, a tói dâl pastèlli; l'à détt ed turnèr da ló fra sí o sèt mîs. Intànt come rimèdi, al m à cunsiè in sta manîra: in cà, zîrca ògni àura andèr in bâgn a fèren dâu gâzz o quâter secànd còmm la vén, e quand a vâg fôra... vâddet, a m vargâggna a dírel... a m métt al pannolone; a t l ò détt prémma, prôpi cme un ragazôl!

- E alâura? Ai é bisâggna ed fèr cla fâza che lé? Anca mé ai ò i mî pîz ed ricanbi: se a n s pôl fèr èter, bonanôt. Mé, da quand ai ò al pesmècher, quand a vâg in banca o ala câsa dal supermarchè, zèrti vòlt ai tâca a sunèr la sirânna e tótt i m guèrden còmm s'a fôss un lèder...

- Té dî pûr quall t vû par mé se i avèssen da adèrès che a pôrt al pannolone, la srévv una gran vargâggna. E adès as i é azuntè n'ètra cunplicaziàn: da socuànt dé i an méss in òvra la raccolta differenziata, ch'l'é bèle un gran casén par cànt sò e mé, in pió, a n ò brîsa capé in dóvv méttèr i pannoloni: bisâggna ch'a vâga ala discârica a infurmèrum.

- Col nôstri ciâcher a sãn bèle arivè: dâi Medéo, méttet in fâurma par dman ch'a vlân purtèr a cà un'ètra cecolèta!

In conclusiàn ed sta ciacaré bisâggna prôpi dír evîva al prugrès che al s à purtè al pesmècher, al pannolone, la discarica e la raccolta differenziata con tóttla cla fila ed casunètt culurè... Però un pôc ed nostalgî lasèmla pruvèr pr al ruscarôl, col caratân e al cavâl, ch'al sunèva la trunbâtta d utân par arcîam.

Elio Evangelisti

Ala staziàn

Anc cla matérina, cum al fèva ormâi da trânt'ân, Bèrto l andé dal giurnalèr dla staziàn. Al giurnèl frassc ed stanpa l èra un'abitùdin ciapè quand l avèva da cunpagnèr, in mòto, la mujèr a lavurèr, al quâter dla matérina.

La Marî la lavurèva int òn ed chi gran albèrg ch'i s afâzen int al piazzèl dla staziàn; trânt'ân fa i albèrg i n fèven brîsa pèrt ed grópp, e an i èra

gnanc l ûs ed dèr fôra la biancarî da lavèr e stirèr, mo ògni albèrg l avèva âl sâu guerdarubîri. La Marî l'avèva da tachèr a lavurèr acsè prèst parché tótt al personèl, quand l andèva in sarvézzi, l avèss la sò bèla muntûra frassca ed stiradûra, acsè còmm i linzû par cambièr i lèt tótt i dé e âl tvài par la claziàn.

Bèrto al prufitèva dla livè, che ormâi an i agrivèva gnanc pió, par tór al giurnèl e al prémm cafà dla giurnèta. Int al barr dla staziàn ormâi al cgnusèva tótt i cliènt, matinîr cunpâgna ló: lavuradûr o studènt ch'i stèven da stèr al trèno pr andèr int la zitè dal lavurîr o dal stûdi; spazén che, vèrs la fén dal tûren ed nòt, i s tulèven un mumânt ed sòsta; prostitût, anca lâur ala fén dal tûren ed lavurîr, ch'âl s fèven ufîr vluntîra un cafà o un cicàtt. Dâpp Bèrto l infurchèva un'ètra vòlta la motoziclatta e l andèva in butaiga a lavurèr. La butaiga da falegnâm ed Bèrto l'èra al pian tèra d un cundumènni, e qui ch'i stèven int al palâz i n èren brîsa cuntént ch'al tachèss a druvèr âl mâchin acsè prèst, alâura ló, par prémm quèl, al cuntrulèva al lavurîr dal dé prémma o al preparèva quall da fèr, studiànd i dségn e i prugèt.

I ân i èren pasè, la Marî l'èra andè in pensiàn, mo ló l èra andè d lóng a livèrès prémma dl'èlba, e al quâter l èra dnanz al'edèccola: al prémm giurnèl dal pác apanna avèrt l èra al sò. Pò la Marî l'èra môrta, dâpp a una malatî incurâbil, lasàndel dal tótt da par ló, n avànd brîsa avó di fiû.

Adèsa âl ciâcher dal barr âli èren una nezesitè, una manîra pr an séntres brîsa da par sé. E al cafà ch'l ufîriva al sâu amîghi putèn l èra una scûsa par tratgnîri un pôc in sò cunpagnî.

In tant ân i tîp ed dòna ch'i fèven cl amstîr i èren mudè: alâura ai èra anc dâl dòn brîsa zâuvni, ch'âli ardupèven l'etè sâtta la stablidûra dla fâza, ajutè anc dala pòca lûs dâl strè. Con qualli l èra un sguigiôl a ciacaré, âli avèven dâl batûd pzigânti par tótt i cliènt dal barr. Pò âl ragâzi âli èren dvintè sãnper pió zâuvni, quèsi dâl ragazôli, e d scarzèr con lâur a Bèrto an i piàsèva pió: ai èra d avîs ch'âl fôssen âl fiôli ch'l arèv vló avair, a ch'l arèv difais con i dént da una vétta cunpâgna qualla! Paracci âli èren furastîri, ch'âl cuntèven ch'âli èren stè spènti a vgnîr

in Itâglia con la prumassa d un lavurîr, da paruchîra o da estetèsssta, o anc da badanta, dai sù pajîs tanti dòn âli èren arivè par quall, an i èra brîsa da vargugnèrès. Mo dâpp di sfrutadûr sãnza scróppel i i avèven spènti só la strè. Bèrto l avèva una senpatî particulèr pr un bèl sprucajén ed biundéina, ch'la tulèva vluntîra al cafà che ló ai paghèva, mo di licuôr la n in vlèva brîsa. L'èra dimónndi risarvè, la n i avèva mâi cuntè gnînta dla sò vétta, mo ló al sintèva che, drî dala fènta tranquilitè, ai èra un magân che i sù ûc' i n arivèven brîsa d àura ed tgnîr quèrt. Lî, cumòsa dal'afeziàn che Bèrto ai dimustrèva, la s i èra ufèrta, mo ló l avèva rifiutè, ai srèv stè d avîs ed viulèr una fiôla.

Cla matérina, andànd dåntr al barr col giurnèl anc da avîr, al la vdé da una pèrt, a tèsta bâsa, con i cavî in vatta ala fâza.

- Bândé, Mâgda! Cum andaggna?

Lî, sãnza girèrès, l'arspundé:

- Buongiorno, Berto! Tutto va bene per me, grazie!

Bèrto as i avsiné e ai tiré só al cióff di cavî: òn di sù belèssum ûc' zelèst al sparfundèva int una lèrga infiasîan viôla. Bèrto, d istènt, ai gé:

- Mâgda, ai ò cambiè idèa: vénnet mîg? Ai ò la mòto qué fôra dala staziàn!

Lî la i tgné drî in silânzi, la s mité al cassco che ló ai slunghé e la salté in vatta al slén dedrî, atacàndes ai sù galón. Ló al parté e, con cäl brâza ch'i al strichèven, ai fò d avîs ed sénter adòs al calâur dla Marî. L èra sicûr che anca lî la srèv stè cuntânta ed quall ch'l èra drî a fèr.

Cla matérina al lavurîr al psèva stèr da stèr, l andé d lóng vèrs cà e al fè andèr só la Mâgda.

- Quassta l'é la stanza ch'l'avèva da èser di nûster fiû. Qué ai è i linzû, prepèret al lèt e pò dôrum fén ch'et vû. Quand a tâuren a cà a magnân e pò et dezidrè té quall ch'et vû fèr: s't î d acòrd andân in Questûra, mo s't an î brîsa prânta et pû stèr qué fén ch'et vû. N'avair brîsa pòra, t an arè mâi pió d'avair pòra...

La Nóccia d Bastèl

La pû con l urcén ed pèrta

Al srèv pió giòsst ciamèrta pigotta, parché l'é ónna ed cäl pû ed pèza realizè dal UNICEF e che, giostapónt,

àli én ciamè acsé. L'é stè confezionè da una sgnàura rumagnòla ch'l'à trât ispiraziàn dala famàusa "ragàza con l'urcén ed pèrta", che fén ai 25 ed máz al srà pusèbbil vadder in espuziàn int al Paláz di Fèva. Naturalmànt al ricavè dala vanndita l'andarà in benefizànza cum l'é custómm in tòtti àli iniziativ dl *UNICEF*.

Mo al bèl l'é che ed stäl pù ai n'é... däu in tòtt! Ónna l'é quassta che qué, ch'a la psì vadder int la butaiga *i matti della polenta*; cl'ètra l'é anca lì in espuziàn avsn al uriginèl ed Vermeer... Sé, a dégg!

F. C.

Guardèr in èlt

L'èter dé am é capitè ed pasèr sätta al pôrdg dla Banca d Itàglia in piàza Cavùrr e, cum a fâg sänper, a pàns ai stracantón ed bajúc ch'i pran èser custudé là dänter. Pò, cunvént che cla ròba là la séppa una marcanzì brîsa adâta par mé, ai ò livè al nès pr ària, cómm par dîr da par mé «curâg' pûr, i bajúc chi i à s i tén!». L'é stè pròpi in cal mumànt che, coi ûc' prilè al in só, a sân stè custràtt a fèr un quèl ch'a n fèva pió da tant tänp: guardèr pulidén àl decoraziàn ch'ai é só in èlt, int la vòlta dal pôrdg.

Acsé am é suvgnó anc dl autàur ch'l'èra dl Otzänt, l'èra ed Crevalcôr, al s ciamèva Gaitanén (*Gaetano Lodi*) e al môrs dal 1886. L'architatt napoletàn Zivàlla (*Gaetano Cipolla*) ch'l'avèva fât al prugèt dal paláz, al vòls ciamèr pròpi Gaitanén par decorèr al pôrdg e socuanti sèl dla Banca. Al lavurìr al duré trî àn e, apanna ch'al fò finé, un fisumèri ed bulgnîs i andèven in piàza Cavùrr pròpi pr amirèr d'avsn cäl bèli pitûr. Par mé àli én bèli anc adès e, tòtti àl

vòlt ch'a pàsarò par d'ed lé, a zarcarò ed dscurdèrum la cartàza asrè int la casafòrta dla banca, guardànd con riguerd e amiraziàn cal cheplavàur ed Gaitanén da Crevalcôr che purtròp, al dé d incû, am é d avîs ch'al séppa tòlt in cunsideraziàn da pùc bulgnîs.

Cal fât che lé al m à méss adòs al sburziaglén ed guardèr un pò mèi strè e paláz ch'am suzèd d incuntrèr quand a gr par piàza. Acsé, tirànd d lóng int al mî tragètt, a sân pasè da San Pròcuel e andànd vèrs i Mirasùl, quand a sân stè lé in prinzèppi dal paláz di Bastardén, ai ò guardè in só e... mo vè: un pò in èlt, in vatta a qualla ch'l'èra una pòrta che pò l'é stè murè, ai é un fassio. Sé, pròpi un *fascio littorio* prezîs a quí ch'i adruvèven i fásessta. Mo, in ste chès, i fásessta i n i àntren brîsa. Al i àntra, invèzi, un basarlív dóvv as vadd na figûra ed dóna ch'la vrèv rapreënter la Repóbblica cum i s l'imazinèven i artéssta franzîs. L'é fté da rumèna antîga, l'à in cô al bunàtt franzais (*berretto frigio*) e la s apògia pròpi a un fassio litòri che, alàura, l'èra al sémmbol dl'unitè dal pòpol e dl'autoritè dal Stèt.

Dmandànd a chi s n intànnd, i m an pò détt che cal basarlív l'arèv da èser dla fén dal Setzänt quand ai èra la Repóbblica Cisalpèrina. Cla Repóbblica la duré pòc parché con la restauraziàn ai turné a cmandèr al pèpa e tòtt i fàs litòri strumnè par Bulàggna i fònn dsminté. As vadd che, quall che lé, an fò brîsa véss dai suldè dal pèpa e acsé nuèter a l psän vadder anc al dé d incû. Pasànd par D'Azeglio, a psän livèr l'òc', guardèr cal basarlív pr arcurdères dû quí: al tänp ed quand i Cisalpén i vlèven pur

tèr Libertè, Fraternitè e Uguaglianza e anc ed quand, par vènt àn, al fassio litòri (o fàs? cum as dièsel? mah!) l'avé tòtt un èter significhèt.

Sbraghirén

La siànza di nùster vic'

Prógg (*Prunus domestica*) - susino, pruno, albero che dà frutto detto *próggna*, susina, di più varietà, cioè: *próggna dal Meschén* (*P. damascena*), susina damascena; *próggna dala pällver*, prugna o susina catalana, violacea; *próggna ed San Pîr*, susina sampiera; *próggna regina Claudia* o della regina Claudia; *próggna vardéccia*, susina verdeccia ecc. Le prugne secche in decotto vengono usate nella medicina popolare per le loro qualità lassative.

Da: G. Ungarelli, *Le piante aromatiche e medicinali nei nomi, nell'uso e nella tradizione popolare bolognese*.

Tipografia Luigi Parma, 1921.

Al Pànt dla Biànnda

Nómmer 131 dal 2014

Diretàur iresponsàbil e limusnîr:

Fàusto Carpan

Dsègn uriginèl:

Lupàmmbol (Wolfgang)

Umberto Sgarzi

Matitàza (Giorgio Serra)

Coretàur di sbàli: **Bertén d Sèra**

Strulgàn eletrònich: **Àmos Lèli**

Abunamént par pòsta: almànc 20 € al àn.

Indirèzz:

FAUSTO CARPANI

Via Emilia Ponente 21

40133 BOLOGNA

tel. cell. 339-3536585

fausto.carpani@alice.it

Al dizionèri ed riferimànt par cäl paròl ch'ali én difèzzili da capîr l'é quasst:

Lepri – Vitali

Dizionèri

BULGNAIS - ITAGLIÀN

ITAGLIÀN - BULGNAIS

Pendragon, 2009

I sît bulgnîs i én quissti:

www.pontedellabionda.org

www.clubdiapason.org

www.lafamigliabolognese.it

www.bulgnaish.com

www.marcopoli.it

I nostri programmi

APRILE	
Mercoledì 30, ore 9-10	Dai microfoni di Radio Sanluchino (MF 100.4 - 104.7 Mhz) Fausto Carpani e Luigi Lepri a ruota libera nel programma "il Ricciolone" condotto da Marco Visita .
MAGGIO	
Giovedì 1, ore 17.....	A Malacappa (Argelato): Fausto Carpani per la Festa del Primo Maggio.
Venerdì 9, ore 18.....	Presso il Centro Sociale Montanari (via Saliceto 3): presentazione del libro sulla Bolognina "La minestra sul cortile" di Giampaolo Barbieri .
Domenica 18, ore 19,30.....	Presso il Centro Sociale Montanari (Via Saliceto 3) Fausto Carpani , Gigén Lîvra e Antonio Stragapede
Giovedì 22, ore 16,30.....	Nella sede della Famajja Bulgnaîsa (via Barberia 11): pomeriggio in compagnia dei poeti dialettali, con la partecipazione di Fausto Carpani . Presenta Mirella Musiani .
Sabato 24, ore 19.....	Presso la Manifattura delle Arti (via Azzogardino): Fausto Carpani e il Gruppo Emiliano .
GIUGNO	
Domenica 1, ore 21.....	A Quarto Inferiore Fausto Carpani e Antonio Stragapede
Sabato 7, ore 21.....	Festa della Parrocchia di S. Maria Assunta a Borgo Panigale: concerto di Fausto Carpani con il Gruppo Emiliano .

Via Sant'Isaia 84/A - 40123 BOLOGNA

tel. 051-0391646

mattidellapolenta@email.it

osservano il seguente orario:

dal lunedì al giovedì dalle 11 alle 16 e dalle 18,30 alle 21,30
venerdì - sabato - domenica dalle 11 alle 16 e dalle 18,30 alle 23
...e al venerdì: pulänt e bacalà in ómmid!